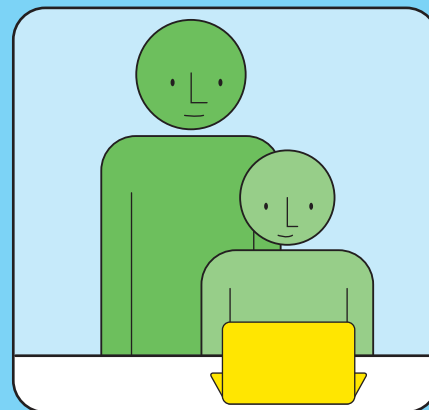
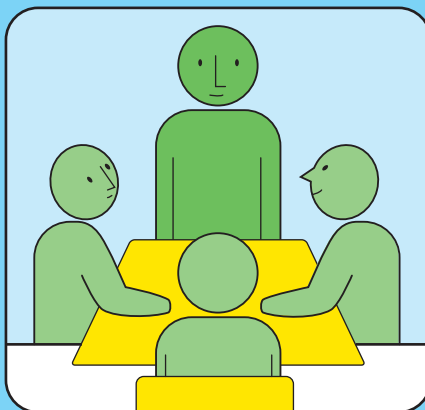
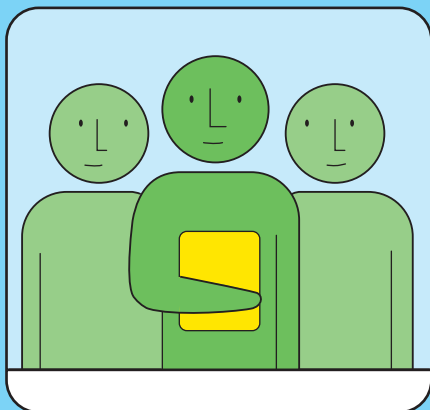

FAKTA.

4A/2020

express

Perusopetuksen tutoropettajatoiminta Suomessa 2017–2019

TAUSTAA

Opetushallitus on tukenut perusopetuksen tutoropettajatoimintaa vuodesta 2016 lähtien. Toiminnan taustalla on Sipilän hallituksen Uudet oppimisympäristöt ja digitaaliset materiaalit peruskouluihin -kärkihanke, jonka keskeisistä tavoitteista yksi oli opettajien täydennyskouluttaminen vertaiskoulutuksen keinoin.

Tutoropettajatoiminnaksi nimetyn vertaiskoulutusmallin keskeisinä tavoitteina on tukea opetussuunnitelmien toimeenpanoa, yhteisöllistä toimintakulttuuria sekä tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämistä.

Tutoropettajatoimintaa on tuettu erityisesti valtionavustuksilla, joita opetuksen järjestäjät ovat voineet hakea vuosina 2016–2020. Suomen lähes neljästä sadasta opetuksen järjestäjästä reilut 350 on hakenut rahoitusta tutoropettajatoimintaan ainakin kerran. Tutoropettajien kokonaismäärä on vakiintunut viime vuosina hieman yli 2 000:een. Tutoropettajat ja tutoropettajatoiminta ovat siis tulleet laajasti tutuiksi maamme peruskouluissa.

Opetushallitus on vuosittain toteuttanut valtionavustusta hakeville perusopetuksen järjestäjille kyselyn tutoropettajien koulutuksesta ja toiminnasta arvioidak-

seen valtionavustusten vaikutuksia. Lisäksi se on tilannut Jyväskylän yliopiston Koulutuksen tutkimuslaitokselta tutoropettajatoiminnan tilaa ja vaikutuksia kartoittavan tutkimuksen, joka pohjautuu Opetushallituksen kyselyjen ohella tutkimushankkeen omaan kyselyyn perusopetuksen opettajille sekä opetus- ja kasvatustieteiden tutkimuskeskitykselle. Tutkimuksessa on hyödynnetty myös Opetushallituksen valtionavustusjärjestelmän hankesuunnitelmia ja -raportteja. Tutkimushankkeen tulokset on tarkoitus julkaista keväällä 2021.

Tässä Fakta Express -julkaisussa kuvataan perusopetuksen järjestäjien paikallista ja alueellista tutoropettajatoimintaa sekä sen kehitystä vuosina 2017–2019. Lisäksi tarkastellaan alueellisten tutoropettajaverkostojen toimintaa. Julkaisussa hyödynnetään edellä mainittuja aineistoja, mutta pääpaino on opetuksen järjestäjille vuosina 2017 ja 2019 tehtyjen kyselyiden vertailussa. Syksyn 2019 kyselyyn vastasi 230 opetuksen järjestäjää, joista 198 oli kuntia ja 32 yksityisiä tai yliopistoja (normaalikoulu). Vuonna 2017 vastaajia oli 289. Kuntia oli 248 ja yksityisiä opetuksen järjestäjiä 41.

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

TUTOROPETTAJIEN TOIMINTAAN JA OSAAMISEN KEHITTÄMISEEN LIITTYVIÄ PAIKALLISIA HANKKEITA ON TUETTU VUOSITTAIN

Opetuksen järjestäjät ovat voineet hakea vuosittain rahoitusta tutoropettajien arjen toimintaan ja osaamisen kehittämiseen liittyviin paikallisiin hankkeisiin. Käytännössä avustusta on tällöin kohdennettu tutoropettajatoiminnan suunnitteluun, tutoropettajien vertaistukitunteihin sekä tutoropettajien koulutuskustannuksiin. Suurin osa opetuksen järjestäjistä on hakenut rahoitusta joka vuosi, joskin hakijoiden määrä on laskenut tasaisesti vuosien aikana. Erityisesti pienempien kuntien ja yksityisten opetuksen järjestäjien osuus hakijoissa on laskenut.

Lähes kaikille rahoitusta hakeneille on myönnetty avustusta jokaisella hakukierroksella, millä on pyritty vastaamaan hallitusohjelman tavoitteeseen siitä, että jokaisessa peruskoulussa olisi tutoropettaja.

Opetuksen järjestäjälle myönnetty rahoitus on ollut keskimäärin 25 000 euroa. Korkeimmillaan se oli vuonna 2017, jolloin rahoitusta sai keskimäärin 28 500 euroa.

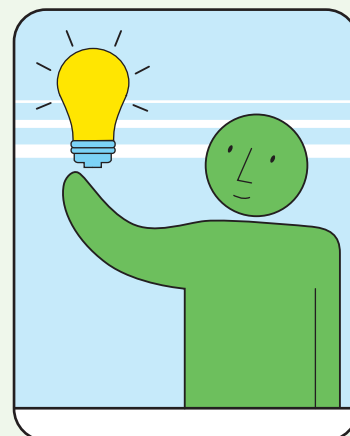
Suurin osa opetuksen järjestäjistä on hakenut ja saanut rahoitusta joka vuosi.

Erot suurimman ja pienimmän avustuksen välillä ovat huomattavan suuria, koska rahoitusta on yleensä myönnetty opetuksen järjestäjälle tämän oppilasmäärän perusteella. Rahoitus on kattanut 80 % hankkeen kokonaiskustannuksista, joista loput on katettu opetuksen järjestäjän omalla rahoituksella. Keskimäärin jopa 90 % hankkeiden kokonaiskuluista on muodostunut henkilöstökustannuksista, kuten tutoropettajien palkkakuluista.

TUTOROPETTAJATOIMINNAN VALTIONAVUSTUSTA HAKENEET JA MYÖNNETTY RAHOITUS

		Hakemuksia yhteensä	Hyväksytyt	Myönnetyn rahoituksen keskiarvo
2016	Koulutus ja osaaminen	288	288	6 944 e
	Toiminta	297	297	18 518 e
2017	Toiminta ja osaamisen kehittäminen	282	280	28 571 e
2018	Toiminta ja osaamisen kehittäminen	263	263	24 715 e
2019 Syksy	Toiminta ja osaamisen kehittäminen	232	232	25 071 e
2017	Alueellisen toiminnan käynnistäminen	33	25	72 445 e
2019 Kevät	Alueellisen toiminnan vakiinnuttaminen	28	25	160 000 e
2019 Syksy	Alueellisen toiminnan laajentaminen	6	2	91 803 e

■ Opetuksen järjestäjäkohtainen rahoitus ■ Alueellisen verkoston rahoitus

MITÄ TUTOROPETTAJA TEKEE?

- Opetushallituksen rahoittaman tutoropettajatoiminnan ytimenä on vertaisuuteen pohjautuva ammatillisen osaamisen kehittäminen ja tukeminen työyhteisössä lähellä opettajien arkea.

- Tutoropettaja toimii omassa työyhteisössään kollegoiden vertaisohjaajana.

- Työhön kuuluu mm. henkilökohtaista ohjausta, vertaiskoulutusta, opetuksen suunnittelua ja kehittämistä, opetushenkilöstön yhteistyön edistämistä sekä aktiivista osallistumista verkostojen toimintaan.

- Työ on laajentunut alkuvaiheen tieto- ja viestintätekniologian painotuksesta opetus suunnitelman eri teemoihin, kuten arviointiin, yhteisölliseen toimintakulttuuriin, monialaisiin oppimiskokonaisuuksiin sekä oppilaan hyvinvointiin.

- Lähtökohtana ovat paikalliset tarpeet, joten työn sisältö ja toimintatavat vaihtelevat opetuksen järjestäjien ja koulujen välillä.

ALUEELLISET VERKOSTOT LISÄÄVÄT OPETUKSEN JÄRJESTÄJIEN VÄLISTÄ YHTEISTYÖTÄ

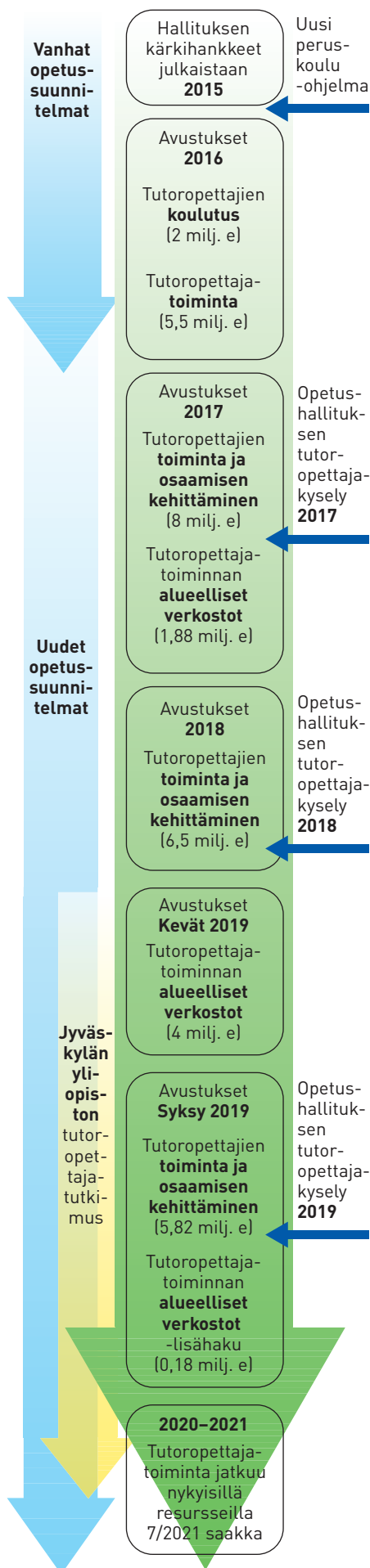
Tutoropettajatoiminnan alueellisissa verkostoissa kehitetään toimintaa opetuksen järjestäjien yhteistyöllä. Verkostomaisella työskentelyllä tavoitellaan sujuvaa osaamisen jakamista, lisääntyvää koulujen ja opetuksen järjestäjien välistä vuorovaikutusta, yhteisöllisyyttä sekä tehokkaampia tutoropettajatoiminnan ja -koulutuksen käytäntöjä. Lisäksi toimivilla verkostoilla pyritään vähentämään päällekkäistä kehittämistyötä.

Valtionavustusta on suunnattu alueverkostojen toimintaan kahdesti, vuosina 2017 ja 2019. Molemmilla hakukierroksilla rahoitettiin 25 verkostoa. Jälkimmäisellä hakukierroksella rahoitettuihin verkostoista lähes kaikki olivat aloittaneet toimintansa jo vuoden 2017 rahoituksella.

Syksyllä 2019 järjestettiin vielä lisähaku rahoituksesta uusien tutoropettajien alueverkostojen perustamiseen alueille, joilla sellaista ei entuudestaan ollut. Rahoitusta myönnettiin kahdelle uudelle alueverkostolle. Rahoituskaudella 2019–2021 toimii siis yhteensä 27 alueverkostoa.

Vuonna 2017 rahoitetuille alueverkostohankkeille myönnettiin avustusta keskimäärin 72 400 euroa ja vuonna 2019 keskimäärin 160 000 euroa. Osa keskimääräisen avustuksen kasvusta selittyy sillä, että jälkimmäisessä haussa avustussummaa kasvatettiin pidemmän hankkeiden rahoittamiseksi sekä suurempien alueseminaarien ja kansallisen aluekoordinaattoriverkoston toiminnan mahdollistamiseksi.

Alueellisen tutoropettajatoiminnan tukeminen perustuu suurelta osin tutoropettajien ja tutoropettajatoiminnan kehittäjien toiveeseen ja tarpeeseen. Esimerkiksi vuoden 2017 tutoropettajakyselyssä tärkeimmiksi valtionhallinnolta toivottaviksi tukitoimiksi nousivat alueelliset ja valtakunnalliset koulutustapahtumat sekä kuntakohtainen ohjaus ja koulutus. Näihin tarpeisiin on voitu vastata rahoittamalla alueverkostojen työskentelyä.

ALUEVERKOSTOJEN TOIMINTA- JA ORGANISOITUMISMALLIT VAIHTELEVAT

Tutoropettajien alueverkostotoimintaan on osallistunut kaikkiaan noin 280 opetuksen järjestäjää, jotka edustavat kaikkia Manner-Suomen maakuntia.

Jokaisessa alueverkostossa yksi opetuksen järjestäjä toimii virallisena pääkoordinaattorina ja avustuksen hakijana. Pääkoordinaattorien yhteistyökumppaneina toimii opetuksen järjestäjiä, jotka osallistuvat aktiivisesti verkoston toimintaan ja myös hankkeen omarahoituskuluihin.

Lisäksi alueverkostoissa toimii epävirallisina yhteistyökumppaneina opetuksen järjestäjiä, jotka osallistuvat toimintaan oman halukkuutensa ja mahdollisuksiensa mukaan, mutta joilla ei ole velvollisuutta osallistua esimerkiksi verkoston omarahoitukseen tai hanketoiminnan raportointiin. Toiminnan laajentamiseksi näitä epävirallisia kumppaneita pyritään hakemaan osaksi verkostoa, mutta käytännössä heidän aktiivisuutensa voi vaihdella merkittävästi.

Pääkoordinaattorina toimivat opetuksen järjestäjät vastaavat myös verkostohankkeen toteutuksesta ja ohjauksesta. Ohjauksen tukena on hyödynnetty aluekoordinaattoreita, jotka ovat vastanneet tietyn alueen verkostoyhteistyöstä. Suurimmissa verkostoissa voi olla mukana jopa 30 opetuksen järjestäjää ja useita aluekoordinaattoreita, kun taas pienimmissä verkostoissa opetuksen järjestäjiä on vain muutama ja koordinaatio on osa-aikaista.

Alueellinen toiminta perustuu tutoropettajien ja toiminnan kehittäjien toiveisiin ja tarpeisiin.

TUTOROPETTAJIA KOULUTETAAN SEKÄ OMAN HENKILÖSTÖN VOIMIN ETTÄ OSTOPALVELUIN

Vuoden 2019 kyselyn perusteella suurin osa opetuksen järjestäjistä toteutti tutoropettajien koulutuksia sekä omatoimisesti että ostopalveluina. Omatoimisella koulutuksella tarkoitetaan koulutusta, jossa opetuksen järjestäjän oma henkilöstö kouluttaa oman yhteisön tutoropettajia. Ostopalveluina toteutettavat koulutukset tilataan ulkopuolisilta kouluttajilta, kuten yrityksiltä, yliopistoilta, kolmannen sektorin organisaatioilta tai muilta opetuksen järjestäjiltä. Valtaosa opetuksen järjestäjistä koki tarpeita vastaavan kouluttajien löytämisen erittäin tai melko helpoksi, samansuuntaisesti kuin vuonna 2017.

Vuoteen 2017 verrattuna sekä kokonaan opetuksen järjestäjän itsensä toteuttamien että kokonaan ostopalveluna toteutettujen koulutusten osuus on

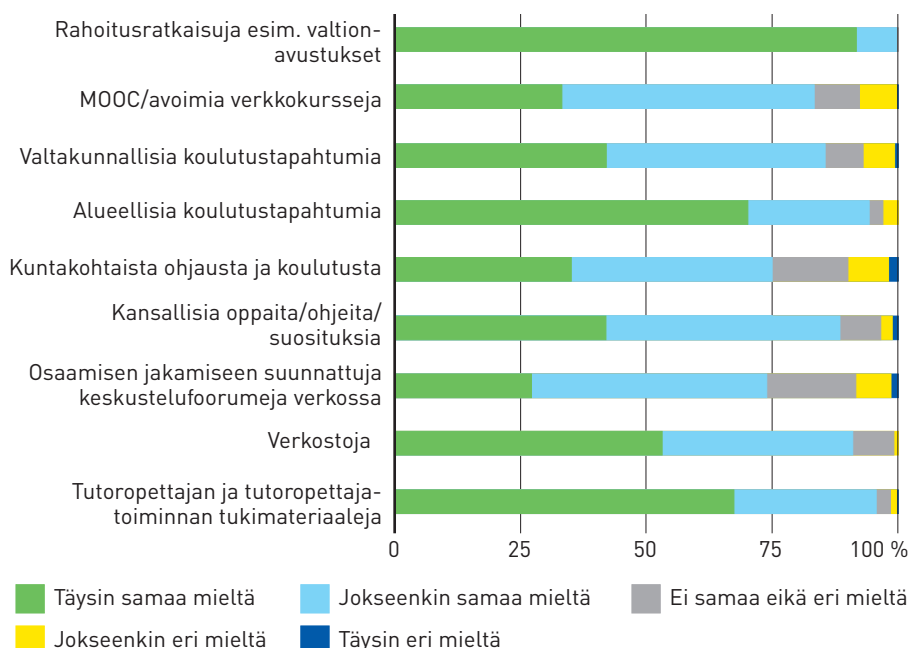
pienentynyt. Koulutusten järjestämisessä hyödynnetään siis useamman tahon palveluita aiempaa enemmän.

Vuonna 2019 kysyttiin myös opetuksen järjestäjien välisestä yhteistyöstä koulutusten järjestämisessä. Noin 61 % opetuksen järjestäjistä vastasi tehneensä koulutusten järjestämisessä yhteistyötä muiden opetuksen järjestäjien kanssa.

Vuoden 2019 kyselyyn osallistuneet opetuksen järjestäjät pitivät valtionhallinnon tutoropettajien toimintaan suuntaamista tukitoimista tärkeimpinä rahoitusratkaisuja, alueellisia koulutustapahtumia sekä tutoropettajien ja tutoropettajatoiminnan tukimateriaaleja. Valtaosa vastaajista oli joko täysin tai jokseenkin samaa mieltä tukimuotojen tärkeydestä.

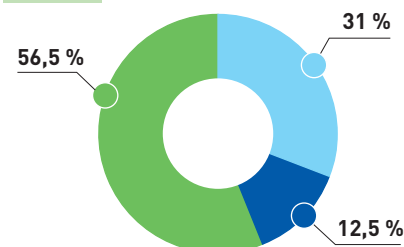
Toiminnalle tärkeintä tukea ovat rahoitusratkaisut, alueelliset koulutukset sekä erilaiset tukimateriaalit.

ON TÄRKEÄÄ, ETTÄ OPH JA OKM TUOTTAVAT TUTOROPETTAJIEN KOULUTUSTA JA TOIMINTAA TUKEVIA... (2019: n=230)

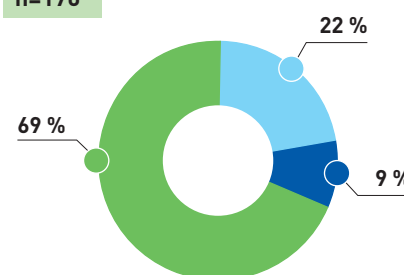

TUTOROPETTAJAKOULUTUKSEN TOTEUTTAMISTAPA

2017
n=255

2019
n=170

- Kokonaan opetuksen järjestäjän toimesta
- Sekä opetuksen järjestäjän toimesta että ostopalveluna
- Kokonaan ostopalveluna

KESKIMÄÄRÄINEN TUTOROPETTAJA-RESURSSI ON 3 TUNTIA VIKOSSA

Kyselyssä kartoitettiin myös tutoropettajatoiminnan resursointia. Opetuksen järjestäjien arvion mukaan yhdellä tutoropettajalla oli ohjattavanaan keskimäärin 22 opettajaa ja käytettävissä keskimäärin 3 tuntia tehtävän hoitamiseen.

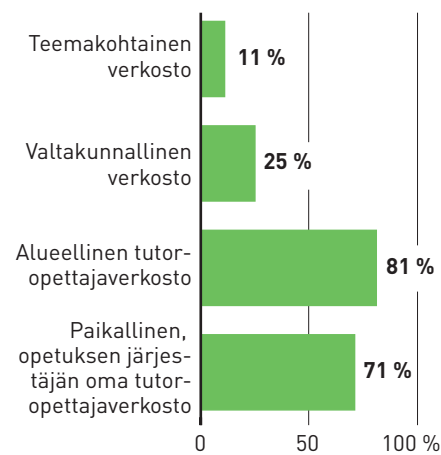
Opetuksen järjestäjien välillä oli kuitenkin huomattavia eroja, sillä esimerkiksi rahoitus, kouluverkon rakenne sekä koulujen, oppilaiden ja opettajien määrät vaikuttavat asiaan. Pienissä maaseutukunnissa, joissa henkilöstöä on yleisesti ottaen vähän, myös tutoropettajilla on keskimäärin selvästi vähemmän tutoroitavia opettajia kuin kollegoilla vaikkapa pääkaupunkiseudun suurissa kunnissa.

Vastaavasti tutoropettajien käytettävissä oleva työaika vaihteli yhdestä viikotunnista päätoimiseen työskentelyyn. Alueilla, joissa kouluverkko on harva, kiertävän tutoropettajan haasteena on matkoihin kuluva aika. Matkustaminen vie aikaa kollegoiden kohtaamiselta.

Kyselyn vastausten perusteella tutoropettajat jakavat tutorointiin käytettävissä olevan työaikansa useimmiten opettajien tarpeiden ja toiveiden mukaan. Tutoroinneista sovitaan olemalla suoraan yhteydessä tutoropettajaan. Osa opetuksen järjestäjistä hyödyntää ajanvarausjärjestelmiä ja joissakin kunnissa tutoropettajan tukea koordinoidaan yhteistyössä oppilaitosjohdon kanssa.

Vastausten perusteella opettajien tarpeet ja tutoropettajan tuki näyttävät kohtaavan kohtalaisen hyvin, joskin rahoituksen käytön loppuselvityksissä esiintyy jonkin verran huolta siitä, että resurssit kohdentuvat jo ennestään osaaville opettajille passiivisemmän opettajaryhmän jäädessä sivuun.

MILLAISISSA TUTOROPETTAJATOIMINNAN KEHITTÄMIS- JA TUKIVERKOSTOISSA OPETUKSEN JÄRJESTÄJÄ JA TUTOROPETTAJAT TOIMIVAT? (2019: n=230)

Tutoropettajien tarjoama tuki vastaa varsin hyvin opettajien tarpeisiin.

VAHVIMMILLAAN TUTOROPETTAJATOIMINTA ON OLLUT OPETUSTEKOLOGIAN JA OPETUSSUUNNITELMAN SISÄLLÖN SPARRAAJANA JA VERTAIS- TUKENA

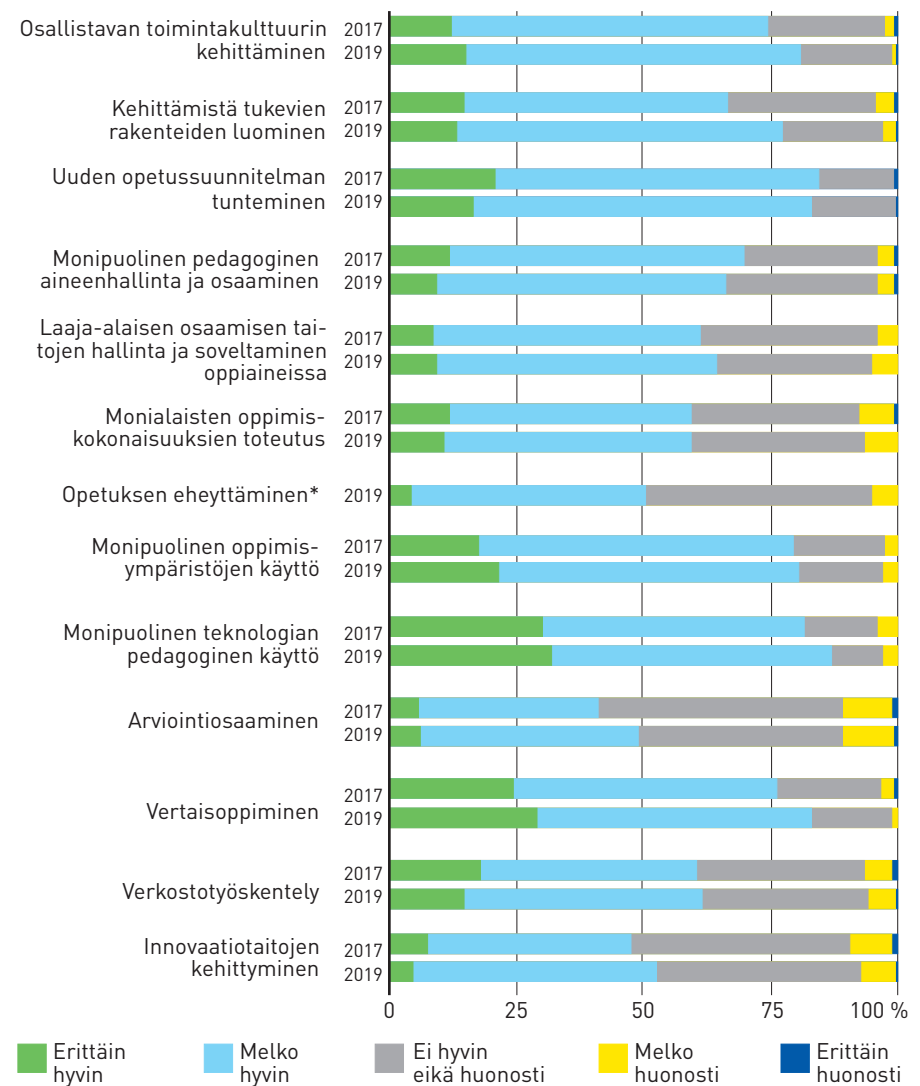
Opetuksen järjestäjien arvion mukaan tutoropettajatoiminnan eri osa-alueet ovat toteutuneet pääsääntöisesti hyvin tai melko hyvin. Useimmiten tilanne on parantunut vuoteen 2017 verrattuna.

Pisimmälle on päästy monipuolisessa teknologian käytössä, uuden opetussuunnitelman tuntemisessa ja vertaisoppimisessa. Sen sijaan opetuksen eheyttäminen, arviointiosaaminen ja

innovaatiotaidot ovat toteutuneet muita osa-alueita heikommin.

Verkostoihin osallistuminen tukee verkostotyöskentelyn kehittymistä. Yli 80 % opetuksen järjestäjistä ja heidän tutoropettajistaan toimii alueellisissa tutoropettajaverkostoissa ja yli 70 %:lla opetuksen järjestäjistä on oma paikallinen tutoropettajaverkosto.

MITEN SEURAAVAT ASIAT OVAT TOTEUTUNEET TUTOROPETTAJATOIMINNASSANNE? (2017: n=280, 2019: n=230)

*Ei kysytty vuonna 2017

TUTOROPETTAJA-TOIMINTA JATKUU, MUTTA PIENIMUOTOISEMPANA

Nykyinen valtionrahoitus tutoropettajatoiminnalle on päättymässä eikä sille ole tiedossa jatkoa. Viimeiset avustukset jaettiin vuoden 2019 lopussa ja niiden käyttöaika päättyy 31.7.2021.

Opetuksen järjestäjien suhtautuminen tutoropettajatoiminnan jatkuvuuteen on muuttunut vuoden 2017 tilanteesta: selvästi suurempi osa vastaajista arvioi toiminnan jatkuvan nykyistä pienimuotoisempaan ja selvästi pienempi osa nykyistä laajempaan. Niiden osuus, jotka uskoivat toiminnan kokonaan loppuvan valtionavustusrahoituksen päättyttyä, on kuitenkin säilynyt pienenä (5 %).

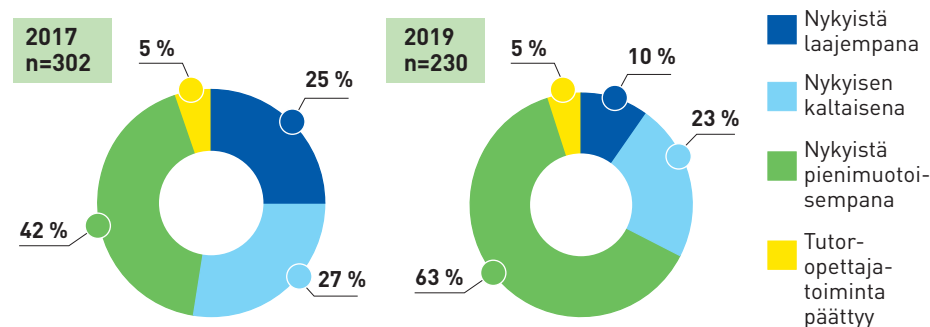
Opetuksen järjestäjät näkevät valtionavustusten roolin erittäin tärkeänä tutoropettajatoiminnalle ja sen jatkuvuudelle: yli 90 % kyselyyn osallistuneista piti valtionavustuksia ja muita rahoitusratkaisuja hyvin tärkeinä.

Vuosien 2018–2019 hakukierroksilla opetuksen järjestäjiä on ohjattu edistämään tutoropettajatoiminnan vakiinnut-

75 % opetuksen järjestäjistä on jo tehnyt toimenpiteitä, jotka edistävät tutoropettajatoiminnan vakiinnuttamista.

tamista osaksi perustoimintaa. Vuoden 2019 kyselyn mukaan 75 % opetuksen järjestäjistä oli jo tehnyt tähän liittyviä toimenpiteitä. Osa niistä liittyy rakenteelliseen kehittämiseen, kuten määrärahan varaamiseen talousarviossa, tuntiresursien kohdentamiseen sekä toiminnan liittämiseen osaksi vuosisuunnittelua ja strategioita. Vakiintumista on edistetty myös verkostoitumalla ja tekemällä systemaattista yhteistyötä opettajien, koulujen ja opetuksen järjestäjien kesken. Tärkeänä on myös pidetty opettajien sitouttamista toimintaan esimerkiksi muodostamalla tiimejä, järjestämällä henkilöstön yhteisiä tapahtumia, liittämällä tutoropettajatoiminta uusiin rekrytointeihin sekä esittelemällä ja tekemällä toimintaa tunnetuksi koulu yhteisössä.

TUTOROPETTAJATOIMINNAN JATKUMINEN VALTIONAVUSTUSRAHOITUKSEN PÄÄTTYTTYÄ

”Kunnan taloustilanteen ja säästöpainneiden takia toiminnan jatkuminen nykyisellään ei ole mahdollista ilman valtionavustusta. Opetustoimen on keskityttävä perustoimintoihin, muuta on karsittava. Tilanne on sama monessa muussakin kunnassa.”

”Uskon, että tutoropettajatoiminta tulee jatkumaan, koska sille on selkeä tarve ja toimintakulttuuri on juurtunut yhteellisen syvälle aikaisempien hankkeiden ansiosta. Se, miten toiminta rahoitetaan, on edelleen auki.”

”Pieni kunta hyötyy maakunnallisesta yhteistyöstä tutoropettajatoiminnassa ja koulu- ja koulutuksissa. Omilla resursseilla yhtä laajan toiminnan järjestäminen ei olisi mahdollista.”

”Tutoropettajatoiminnan halutaan jatkuvan, mutta valtionavustusta korvaavaa rahoitusta ei helposti löydy. Siksi pyrimme rakentamaan pienimuotoisemman, mutta silti tehokkaan oman mallin toiminnalle.”

”Tutoropettajien toimintaa pyritään jatkamaan nykyisellään, mutta koulutukset joudutaan toteuttamaan pienimuotoisemmin.”

Opetushallitus on opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla toimiva virasto, joka vastaa koulutuksen, varhaiskasvatuksen ja elinikäisen oppimisen kehittämisestä sekä kansainvälisyyden edistämisestä.